

Vzdělávání

Eliška Hronová

**Kancelář vládního zmocněnce pro
zastupování ČR před ESLP**

Úvod

Systemová diskriminace Romů

Prostorová segregace

Osoby s postižením

Systemová diskriminace

Diskriminace ve vzdělávání v ČR (1)

Jak se jmenuje případ proti České republice k diskriminaci ve vzdělávání?

D.H. a ostatní proti České republice

- porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1
- stěžovateli 18 romských dětí na Ostravsku
- děti zařazené do zvláštních škol pro děti s mentálním postižením se souhlasem či na žádosti rodičů
- segregace těchto dětí od majority
- nepřímá diskriminace

175. (...) Článek 14 však členským státům nezakazuje zacházet s určitými skupinami rozdílně ve snaze o vyrovnání jejich „**faktické nerovnosti**“; za jistých okolností totiž může právě situace, kdy bez objektivního a rozumného zdůvodnění **nebylo zajištěno rozdílné zacházení za účelem nápravy nerovnosti, zakládat porušení tohoto článku.**(...)

181. (...) **zranitelná pozice Romů** vyžaduje, aby byla věnována zvláštní pozornost jejich potřebách a jejich vlastnímu způsobu života jak v rámci příslušné právní úpravy, tak při vydávání rozhodnutí v konkrétních případech (...)

Test diskriminace

- a) Týká se věc práva spadajícího do „věcného rámce“ některého z článků Úmluvy a jejích dodatkových protokolů (dané ustanovení však nemusí být současně samo porušeno)?
- b) Bylo odlišné zacházení založené na některém ze zakázaných diskriminačních důvodů?
- c) Pokud ano, byl stěžovatel ve srovnatelném postavení?
- d) Pokud byla odpověď na všechny tři předchozí otázky pozitivní, lze rozdílné zacházení objektivně a rozumně zdůvodnit?
 - Sleduje navrhovaná právní úprava přípustný legitimní cíl?
 - Existuje rozumný vztah přiměřenosti mezi zvolenými prostředky a sledovaným cílem?

Diskriminace ve vzdělávání v ČR (2)

Z jakého roku je rozsudek ve věci D.H. a ostatní proti ČR?

- 2007

Jak je na tom ČR se vzděláváním Romů dnes ?

Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se ve školách a třídách zřízených podle § 16 odst. 9, školského zákona

- Romové ve speciálních třídách běžných škol: 22 % žáků
- Romové ve speciálních třídách 16/9 škol 15 % žáků
- v populaci dětí v ZŠ věku přítom pouze 3 % Romů
- vzdělávání podle rámcového vzdělávacího programu RVP ZV se sníženými nároky z důvodu mentálního postižení
- velké rozdíly v diagnostické praxi školních poradenských zařízení a návazných doporučeních ohledně přeřazení žáků do speciální třídy
- PAQ research

Další případy systémové diskriminace ve vzdělávání před ESLP

Oršuš a ostatní proti Chorvatsku (2010)

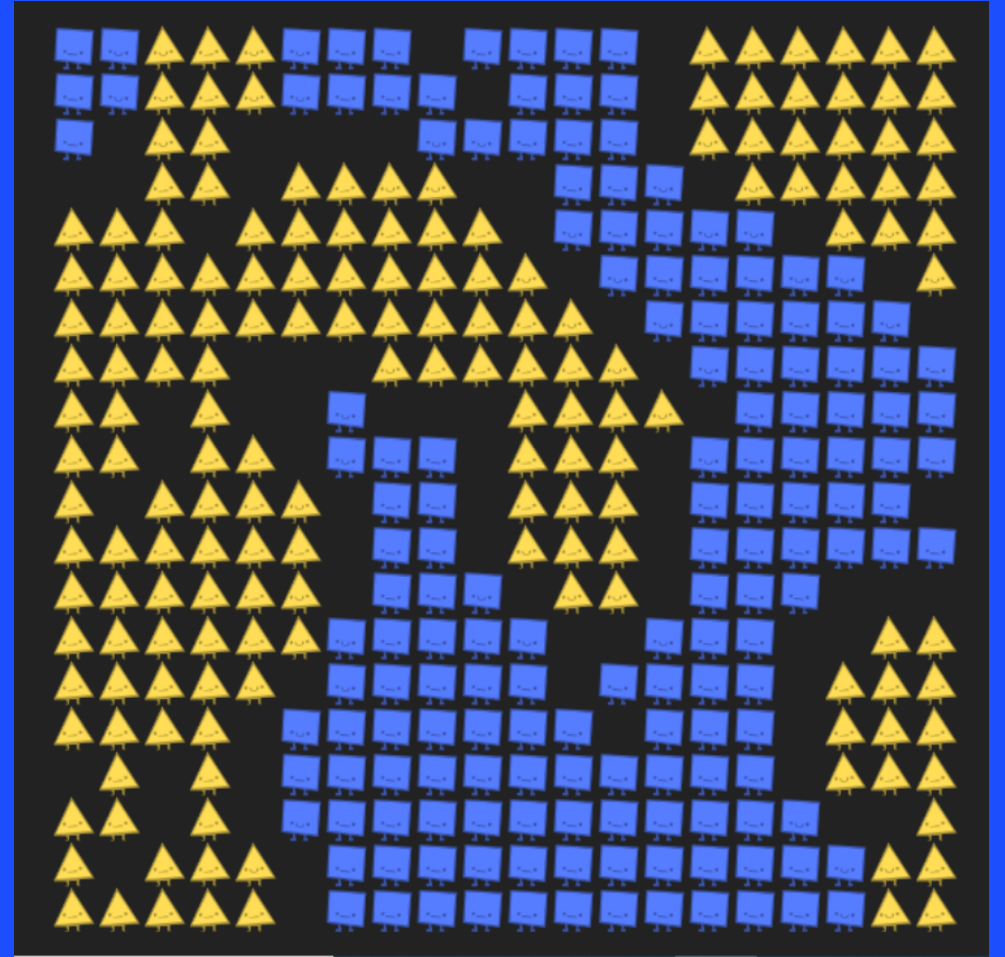
- třídy pro děti s nedostatečnou znalostí chorvatštiny
- nižší studijní nároky

150. (...) Obecná politika nebo opatření, které jsou zdánlivě neutrální, ale mají nepřiměřeně nepříznivé účinky na osoby nebo skupiny osob, které lze identifikovat pouze na základě etnického kritéria, mohou být považovány za diskriminační bez ohledu na to, že nejsou výslovně zaměřeny na tuto skupinu.

Horváth a Kiss proti Maďarsku (2013)

- zařazení do zvláštní školy - diagnóza lehkého mentálního postižení

Prostorová segregace

Prostorová segregace (1)

- vzdělávání dle stejných osnov v různých školách

Elmazova a ostatní proti Severní Makedonii (2023)

- faktická segregace romských žáků převážně z důvodu přístupu rodičů z majoritní populace
 - diskriminační jednání může vyvěrat i z faktické situace
 - není třeba diskriminační úmysl
 - rozložení žactva ve školách 600 m od sebe:
 - škola G.S. – 83,5 % Romů
 - škola T.A. – 95,1 % etnických Makedonců a 2,54 % Romů
 - pozitivní povinnost státu přijmout účinná opatření k nápravě faktické nerovnosti stěžovatelů
 - diskriminaci nelze považovat za objektivně a rozumně odůvodněnou
- porušení článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14
- výkon rozsudku musí zajistit ukončení segregace romských žáků na školách G.S. a G.D.

Prostorová segregace (2)

.....cesta do pekel bývá dlážděna dobrými úmysly

X. a ostatní proti Albánii (2022)

- základní škola navštěvována ve významné míře romskými a egyptskými dětmi
 - za účelem zvýšení docházky dětí zaveden v jedné škole program potravinových balíčků
 - v této škole 89 – 100% romských a egyptských dětí
 - Komisař pro diskriminaci doporučil rozšíření programu nebo sloučení školy s dalšími
- Soud: neimplementace desegregačních opatření a pozdní řešení problému
- **Porušení článku 1 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14**

Prostorová segregace (3)

Szolczán proti Maďarsku (2023)

- zamítnutí žádosti romského žáka o přesun do jiné školy z čistě romské základní školy
 - spádová oblast školy: 4% Romů v populaci
 - stěžovatelova škola
 - čistě romská, velmi nízká úspěšnost absolventů
 - žák s lehkým sluchovým handicapem požádal o přesun do jiné školy
 - žádost zamítnuta (doprava, spádovost)
 - žádná z nabízených 2 škol nebyla pro stěžovatele alternativou

- stěžovatel byl vzděláván v segregovaném prostředí – pozitivní závazek státu
 - přijmout opatření proti přetrvávání stavu a diskriminaci vyplývající z vysokého zastoupení Romů ve škole
- absence opatření k zabránění segregovanému vzdělávání (diskriminaci) – neslučitelné s Úmluvou
- **Porušení článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14**

Prostorová segregace v ČR

Kolik je v ČR škol s více než 50 % romských dětí?

a) 19 b) 47 **c) 77**

— NS: 25 Cdo 473/2021 (5. 5. 2022)

Segregace romských dětí do jednoho studijního programu a budovy stejné základní školy v Ostravě

— Zdroje:

desegregace.cz

ochrance.cz

	2018 / 2019	2019 / 2020	2020 / 2021
Celkový počet základních škol	4169	4189	4221
s více než 34 % romských žáků	147 3,7 %	133 3,2 %	136 3,2 %
s více než 50 % romských žáků	70 1,7 %	69 1,6 %	77 1,8 %
s více než 75 % romských žáků	31 0,7 %	34 0,8 %	32 0,8 %
s více než 90 % romských žáků	13 0,3 %	16 0,4 %	17 0,4 %

Simulace segregace

- <http://www.bajkaotvarech.cz/>
- **Inspirováno matematickým modelem rasové segregace držitele nobelovy ceny Thomase Shellinga z článku Dynamic Models of Segregation**

Toto je bajka o tom, jak malá neškodná rozhodnutí mohou poškozovat svět.

Tihle malí krasavci jsou Trojúhelníky a Čtverce. A každý z nich je trochu "tvarista". Ale jenom trochu! Ve skutečnosti, každý z nich *má raději* různorodost.

reset

Osoby se zdravotním postižením

Osoby s postižením (1)

G.L. proti Itálii (2020)

Neposkytnutí podpůrných opatření dívce s autismem v prvních dvou letech ZŠ

— zásady

- zásada univerzality a nediskriminace při výkonu práva na vzdělání
- inkluzivní vzdělávání
- zranitelná skupina – úzký prostor státu pro uvážení

— aplikace

- přiměřené úpravy (CRPD)
 - úpravy, které nepředstavují nepřiměřenou zátěž, ale zároveň zajistí lidem s postižením požívání základních práv a svobod na rovném základě s ostatním
 - různé formy: hmotné i nehmotné
- potřeba redistribuce zdrojů
- zapojení lidí s postižením do běžného vzdělávacího systému: prvek lidské rozmanitosti
- orgány nezjistily a nezajistily skutečné potřeby stěžovatelky
- základní škola – diskriminace o to závažnější: základ sociální integrace, první zkušenost se světem
- **Porušení článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14**

Osoby s postižením (2)

T. H. proti Bulharsku (2023)

Disciplinární postih stěžovatele trpícího psychosociálním onemocněním a neposkytnutí podpůrných opatření

- Stěžovatel trpěl hyperkinetickou poruchou a poruchou školních dovedností
- Agresivní – dopad na bezpečí a blaho dalších dětí, disciplinární trest: varování, že bude přeložen

— Přímá diskriminace

- odlišné zacházení než s ostatními dětmi – odůvodněné, řada incidentů
- disciplinární trest – až po přijetí řady mírnějších opatření
- šikana neprokázána
- škola obdržela diagnózu až v druhém roce studia dítěte
- facka – řešena disciplinárním postihem vyučující

— Nepřímá diskriminace

- přiměřené úpravy – přiměřené, nikoli ale všechny představitelné bez ohledu na nákladnost a praktičnost
- opakované setkávání vedení školy s rodiči, zapojení studijního poradce, individuální vzdělávací plán dítěte
- odmítnutí některých požadavků rodičů zdůvodněno
- poskytnuty přiměřené úpravy

— **Neporušení článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14**

Osoby s postižením (3)

S. proti České republice (2023)

Komunikovaná stížnost

— Námitka porušení článků 2 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14

- stěžovatel trpící poruchou autistického spektra
- tvrzená diskriminace
- tvrzené nezajištění přiměřených úprav

— Námitka porušení článku 8 ve spojení s článkem 14 Úmluvy

- matka sekundární oběti diskriminačního zacházení se synem

— Námitka porušení článku 6 ve spojení s článkem 14 Úmluvy

- nezohlednění potřeb stěžovatele, nevyhovění jeho zájmu osobně se zúčastnit soudního jednání

Děkuji za pozornost

Eliška Hronová

ehronova@msp.justice.cz

